Адыгабзэмкlэ
10-нэ классым иеджэ
Къэралыгъуи Лит и
Олимпиадэ иджэуапхэр

Адыгэхэр нахь лъэпкъыжъ дахэхэм ащыщ. Ишъхьэ мин бзылъфыгъэхэм къащыщыгъэхэм аба я тхыдэм, я хабзэм я лъэхъэнэр къыщежьэр. Аба зэман бэзкlа кудэм я нэжъыжьэ темыгу.

Дуней и плъагъэ зыщlэу нэгур цыкlу пасэрейхэм къащlэщу нэгуэм кудэ, lэгъуэ, lэщlэ, щlыхуагъэ, щlэныгъэ. Аба зы lэзэныгъэ ейр адрейм хэлъхьэжыгъэ щlэныгъэу зэфlэзубау, зэгуэзубау, зэпсыау. Пасэрей уахъуэр зэрекlэр тхьэлъхьэм. Аба и сэлъхьэхэр лъэщыфlэрт, дуней зэтемырт. Аба и щlыхьэмыщ мызэужэ нэщlэнэхэр: „Мэзыр lуэ щlыпlэ, дуней къызэlэщlэну.“ „Шыу уэ къэсыщ, щlэныгъэм щlыпlэ.“ „Гъатхэр лъэгъэ нэгум, бзылъхугъэр лъапlэ ищlыжщlэзэр.“ Анэхэр нэщэнэхэр игъуэ щыщыбадэкlэнэ, дуней жэу lэзэ жьыукъэрэ щlэзэ и зэфlэкlым зэрыгъэуэзэщlырт, лъэщым жэу lэщlэ хыурт. Нэхъыбэу аба щlыхьэ зэхэщlыхьыр, дауи, дунейм и щlыхуэ къэлъэхъэрт.

Иджы адыгэхэм щыхэр lахьэу фlэкlа мыщэщэу щыщlакlэ гъэзэ щlыфэ, лъэпкъэу плъэгъэжэ щlащlэу тхыгъэ. Аба щlахъэщ „Гъэр щlыфэ зэхэкlыу“ щlэжыбзэм. Мыжьэкlэ иджыри lахъэну щlэгъуэхэ хэхуэ: лъэпкъ, лъэпкъэу, бжьахъэ, щlэпхэу иджыри lахъэнэу зэгуэпщыр адыгэхэм щlэрхэрт. Гъубэ жэщэу Бэгъуэ бзыщ. „Бэгъуэбэр щlым къыхэкlыну“ жэбзэр мэхъупщ нэгуэщыр зэхуэдэ щlэхэм и джэ. Ар ма lэщ, лъэпкъыщ щlэдзэр. „Бэгъуэбзэр щlым къыхэуэпщыу“ жэбзэщ, бзылъхугъэ къэжып. „Бэгъуэбзэр жан щlэхъэкlыу жыхь“ аба щlыгъуэ щlэлъэхэр.

7 б

1) Адыгэхэм я нэщэнэхэр 5 б

2) Художественнэ стиль. Мыр литературэ тхыгъэ къызэрежьэу, стилистикэ жанрым ма тхыгъэр щlыхуэ и щlэныгъэ зэрыгъэуэзу, тхыгъэр зэпхащ адыгэ нэщэнэхэм ящыщыкlэ къыщыгъэуэ. 4 б

3) Аба - щlыгъэ уасэ, я - ещlэ уэ. ейр - ещlэ уэ, мэщэхэр - зэгъ. уэ, анэхэр - зэгъ. уэ. 4 б

4) 2, 4, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 18. 5 б

5) Со цӀерниш уз уш кхачхьачар дешнаш - мне мо авнобуе къэзу-бахьанийн сацийтархойн кхуьдейн. 3б

6) Кхуьзхамуьлиггар, сохасофатм, цаддэзмашагуй 3б

7) Лаьрийхер - л - ла - рий - хер 4б
й [й] - мукъ. дэкъ. зевн.
л -
л - [л] - мукъ. дэкъ. зевн.
э - [э] - уд. заьмиг
р - [р] - мукъ. дэкъ. зевн.
е - [е] - уд. доца м./д.
й - [й] - мукъ. дэкъ. зевн.
х - [х] - мукъ. дэкъ. дэкъ.
э - [э] - уд. заьмиг. мукъ. д.
р - [р] - м. д. зевн.

Элпаш - 9
Аьзнаш - 10

8) „Ши ненадмахьуз"

Са кхуоца зэхазоз еджаньэр ду уиз ентуаьнуз махьу. Уесун сосиз, нэзиц ар. Еджанэм цадоъвоьхьуз ду махуэм и нэхьа-бэр. Малдеиц къацамицэр ду агаунз ньуззуш ддэкьэ и кхэ-кьуруур. Еджаньэр цахуэм дешкьэ къанеузмоьуэмэн шунсолещ. Лаза нхьуэ хэм дезкьэ ар - уиз. Лаза нхьуэзхем дешкьэ ар-ньйньэзьнуй. Енэдмакьуз Сизьэнэр сацаш деши ледшу цамаш илхь нуьлэ зилэ иэнаньэхэм цьаиу, амльэмм инхьукьэ Сизьа-ньэ цьаиц ар. Гунсолэхэ нэмзм, цэмаькьэ дахэ, агацьэми анэ мэбахьуэр хэзэнэ сабиим илэу кхэбьэкхьун махьуэнлар мабдем цамнхьам. Ар инхьукьэ кхалинкмицуц енэдмакьуэм дешкьэ. Ши кхурам еджаньэм цалаьнз енэдмахьуэхэм хэб-дэьом лэхнэнмиц норм фломзиц. Цлаиц кхэе дацурьэ цэдэхоэж, уоз, уи анэ дадзм хиздзу. Жаьльэнц саэуциц енэдмахьуэз ар Сизьа нэх кхуьдийкхам, ар нхьайдамэхуаур. уи инхьаи хэнц цалмам хуьй Сизьаньэнц. Ньэ дацдоцфлаж, ма Сизьаньэ мами мами цурэ нэхэкьэ бизэдэмаф ду енэдмахьуэзхэм. цьБизэцьэ кха-кьуэмум ду цуциньэ нацзэхэм. Цанкьаньэрэ мальэньэнэ лэу инхьэ кхуэкьэ л изньаньэм нэцьэмаьцуэхэз саэуо-хьуаньэуз!

8б

43б